

sosialurín

VIKKUSKIFTIÐ

Ritstjóri:
Hans ThomsenJapanarar og ikki bolsjevikkar
beindu fyri russiska zar-valdinum

Nógvir bardagar hava verið á havinum. Her er bert at nevna bardagarnar við Abukir og Trafalgar, har eingilski sjógarpurin, Nelson lordur, so eiggiliga beindi fyri Napoleon Bonaparta og dreymum hansara um at leggja alt Europa undir seg. Men í 1904 fór fram ein sjóbardagi, sum fá munnu hava givið gætur. Øll hava altíð hildið, at tað var Lenin, sum við sínum ússaligu kloddafylum, bolsjevikkunum, beindi fyri russiska zar-valdinum, men lesið her, hvat søgan veit at siga frá.

Søguligir sjóbardagar
sum verið hava

Skuldi tú upp á standandi fót farið at ramsa upp nakrar av teimum størstu sjóbardøgnum, sum verðaldarsøgan veit um at siga, hevði tú kanska allar fyrst hugsað um t.d. bardagan við Salamis (í árinum 480 fyri Krist), Lepanto í 1571, sponsku Armaduna (1588), Nelson og hansara mikla sigur við Trafalgar í 1805, bert fyri at nevna nakrar av teimum størstu bardögum, sum fram eru farnir á havinum. Tey allar fægstu mundu helst hugsað um sjóbardagan við Tsushima, og kortini vakti hesin sjóbardagi í Korea-sundinum millum Japan og Korea miklan ans um allan heim, tá hann fór fram í 1905. Hesin bardagin fekk munandi ávirkan á gongdina í søguni — av tí at hann fekk hitt zaristiska Rusland at linka so í kongunum, at tað ongantið rættiliga kom fyri seg aftur — samstundis sum hann gjørdi Japan til eitt stórveldi, sum frá hesum degi ikki hugsaði um annað enn at vaksa um vald sitt.

Russisk-japanska
kriggið

Hjá fólk í vesturheimi kom úrslitið av hesum sjóbardaga dáttliga við, hóast gongdin í hesum kriggi í hesum fjara horninum av Asia longu ferð eftir ferð hevði gjørt menn bilsnar. Hóast sjón gekk fyri søgn hildu vestanmenn á at trúgva, at hin velduga russiska tjóðin til endans fór at vera við yvirlutin í hesum bardaga við eina tjóð, sum fyri bert hálvári öld síðani var sloppin burtur úr miðöldini. So seint sum í 1904 høvdu menn enn ikki sørt av hugi at gera gjøldur burtur úr Japanarum. Øll høvdu flent í kýki at søguni um skipasmíðir teirra, sum høvdu verið í Glasgow fyri at læra seg herskipabygging. Skotsku verkfrøðingarnir opinberaðu teimum hesi loyndarmálini, og japanarar teknaðu tey av í loyndum. Teir fóru síðani heimaftur og bygdu eitt risastórt slagskip, sum hvelvdist so titt og knapt tað varð sjósett. Orsøkin var tann, at nokur av mátunum, sum teir listinlærdu skotar høvdu sagt teimum, vóru skeiv. Tey klóku vóru samd um, at japanarar

høvdu vunnið nakrar lættvunnar sigrar á russum í fyrstani, av tí at teir tóku teir á bóli, men eingin ívaðist um, at teir til endans mundu fara at fáa av at vita.

Japanarar leggja eftir
Port Arthur

13. februar 1904 legði japanski herflotinuttan kriggsavbjóðing eftir russisku herflotastøðini Port Arthur í Manchuria. Trý russisk slagskip vórðu sœkt, og av hesum gjørdist russiski Kyrrahavs-flotin lamin. Tá so japanarar høvdu vunnið valdið á havinum, gjørdi teir landgongu á meginlandinum og vunnu ein sigurin fyri og annan eftir á russiskum herdeildum, sum skuldu koma Port Arthur til hjálpar, nú japanarar høvdu kringsett flotastøðina. Sum árið leið gjørdist japanska hóttnin móti russiska skansanum álvarsamari og álvarsamari, og tað var líkt til, at bert eitt undur kundi bjarga býnum.

Zarurin, Nikolai II
tingast við
ráðgevarar sínar

Í Santa Pætursborg helt Nikolaj II zarur fund við ráðgevarum sínum fyri at tingast um, hvat gerast skuldi. Generalarnir søgdu orsøkina til ósigrar teirra vera, at ógjørligt var at flyta útgerð til teir stríðandi hermennin eftir tí sibirisku jarnbreytini, sum bert hevði eitt spor og var 10.000 km long, og admiralarnir noyddust at viðganga, at tann parturin av russiska Kyrrahavsflotanum, ið eftir var, lá í Vladivostok og slapp ikki út. Politikkararnir hildu fram, at russiska fólkid var uppest, og at uppreistur ella beinleiðis kollvelting stóðu beint fyri durunum. Nikolaj zarur fór nú at meta um støðuna. Hin keisarligi russiski herflotin var nógv betri útgerður og betri í allar mætar, metti tú skip móti skipi, enn nakað far, sum japanarar áttu. Eisini var talið av russiskum herskipum nógv størri, helt russiski zarurin fyri, meðan hann hugdi ígjøgnum listarnar, sum admiralarnir hansara lögdu fyri hann. Í Eystrasalti so at siga beint fyri durunum lá ein stórur herfloti fyri teymi. Nú mátti onkur avgerðin takast, og hann gav monnum boð um at senda henda herflota til Fjar-Eystur.

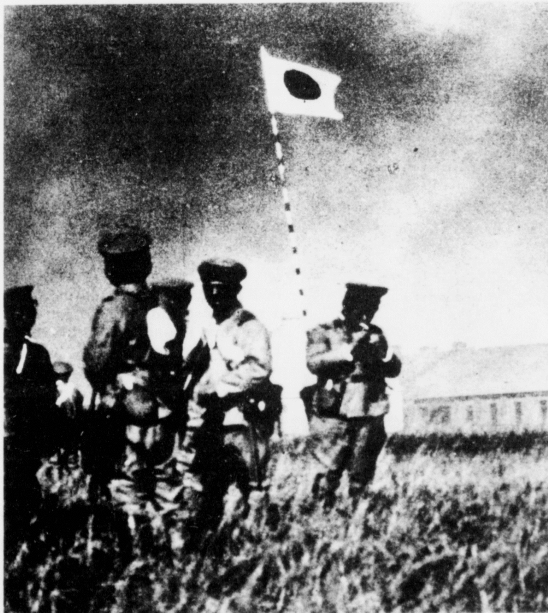
Summir av admiralunum tykjað eins og valdsharri teirra at hava trúð upp á undurverk. Men skilamenninir ótaðust. Fyri at koma yvir í Kina-havið at stríðast móti japanarum mátti herflotin sigla ein 14.000 fjórðingar langan tein. Russland átti

Russiski zarurin Nikolai II, sum livdi í einari verð, sum litið samband hevði við henda heim. Hann helt væl til standa og sendi herflota sín avstað uttan at blunka at basa hesum veikans japanarum, sum einki vórðu virdir av nøkrum landi í Europa

ongar havnir á hesi longu leið, og skipini máttu tí taka brenni har, sum tað best hóskaði. Og skipini vóru ikki í soverðnum standi at tey kundu fara eina so langa ferð og hvaðna minni gera stórvægis um seg, tá tey at enda vóru komin leiðina fram. Hin veldigi russiski herflotin var ikki annað enn tómt orðabrásk. Mong av teimum so ofta tiltiknu slagskipunum vóru gomul og ikki tíðarhóskandi longur, og tey nýggju herskipini illa útgerð við ov litlari manning og summi av teimum valla roynd áður. Eisini manningunum tørvaði venjing í stórum, og fleiri ferðir mundi uppreistur verið gjørdur. Og kortini lótu admiralarnir sær siga. Teir mundu heldur ikki hava so nógv annað í at velja so sum teir í fleiri ár høvdu reypað av egnum dirvi og at eingin kundi vinna á flota teirra. Men at fara hesa ferð var ikki sum at siga tað, tí meginparturin av einum hálvum ári mundi fara at ganga til herflotin var til reiðar at leggja í hav.

Í októbur 1904 vórðu savnað saman 42 av teimum skipum, sum høvdu staðið á listunum, ið zarurin hevði fingið. Tey lógu nú tilreiðar at leggja í havið í Libau í Eystrasalti. Hesin herflotin fekk nú heitið annar Kyrrahavsflotin og Rojdestvensky, admiralur, ið var eitt satt bølmeni, settur at ráða fyri honum. Hann hevði tó kortini nakað av hylling á sjókrigssøfslu og teimum spurningum, sum í sambandi við slíka stóðu. Hann var púra ívalleysur í, at eingin nútímans her-

Her siggjast japanskir hermenn so himmalfegnir um, hvat teir eru mentir. Flagg teirra við tí risandi sólini sæst aftanfyrir

